

Mehmed İzzet Efendi'nin, Dârüşşafa-ka'da ve kendisinden sonra Galatasaray Mekteb-i Sultânisi'nde hüsn-i hat muallimliğinde bulunan Hâfız Tahsin (Hilmi) Efendi ile ortaklaşa hazırladıkları meşkler de mevcuttur: *Hat Risâlesi* (sülüs, nesih, rik'a, divanî, ta'lik; İstanbul, ts.); *Meşk Mecmuası* (sülüs, nesih, ta'lik; İstanbul 1306); *Hutût-ı Osmânî Yazı Nümûneleri* (İstanbul 1307).

Mehmed İzzet Efendi, kendisinden önceki kuşaktan "Eyüplü" yahut "Okçubaşı" lakaplı hattat Mehmed İzzet Efendi ile (ö. 1306/1889) karıştırılmamalıdır; bu zat Hâşim Efendi çırağı olup dikkate değer celi sülüs istifleriyle tanınır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnülemin, *Son Hattatlar*, s. 163-167; İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, *Türklerde Yazı Sanatı*, Ankara 1958, s. 70-71; *Necmeddin Okyay'ın Hâtrâ Defteri*, M. Uğur Derman özel kitaplığı; *Süheyl Ünver'in Hattâ Dair Notları*, M. Uğur Derman özel kitaplığı; Ali Alparslan, *Osmanlı Hat Sanatı Tarihi*, İstanbul 1999, s. 88; Ali Haydar Bayat, *Açıklamalı Hüsn-i Hat Bibliyografyası*, İstanbul 2002, s. 25, 26.

M. UĞUR DERMAN

MEHMED KÂMİL BEY

(bk. HERSEKLİ MEHMED KÂMİL BEY).

MEHMED KÂMİL EFENDİ

(1728-1801)

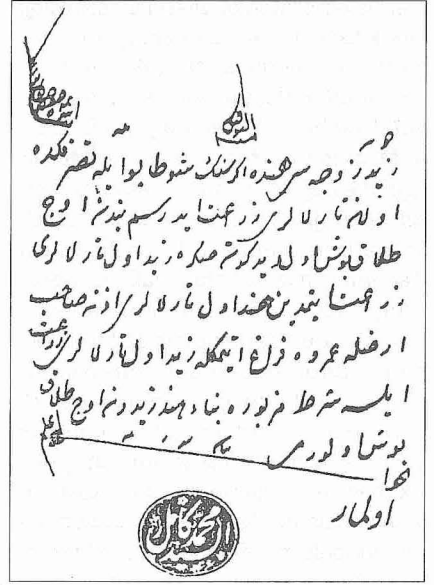
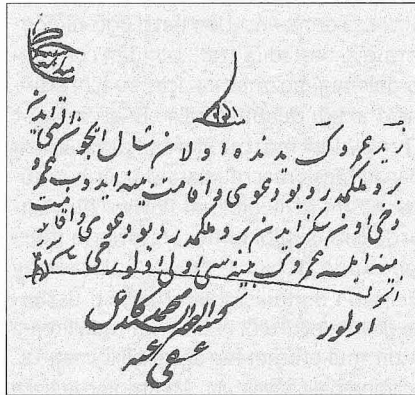
Osmanlı şeyhülislâmı.

1141 (1728) yılında İstanbul'da doğdu. Rumeli kazaskerlerinden Osman Efendi'nin oğlu, II. Mustafa'nın hocası Şeyhülislâm Seyyid Feyzullah Efendi'nin kızından torunudur. Ailesinden gelen ilim çevresi içinde ve zamanının âlimlerinden ders alarak yetişti. 1155'te (1742) icâzet aldıktan sonra küçük yaşta müderris oldu. Daha sonra kadılık mesleğine geçti ve 1185'te (1771) Galata kadılığına getirildi. Küdüs pâyesiyile 1191'de (1777) Mısır kadısı oldu. Ramazan 1199'da (Temmuz 1785) İstanbul pâyesiyile Mekke kadılığına gönderildi, ertesi yıl kendisine nakîbüleşraflık görevi de verildi. Cemâziyelâhir 1201'de (Nisan 1787) Anadolu kazaskerliğine tayin edildi, bir yıl sonra Rumeli kazaskerliği pâyesini aldı. Ardından görevinden alındıysa da I. Abdülhamid'in ona karşı olan fevkalâde teveccühünden dolayı önündeki kıdemlilere tercihen Mekkî Mehmed Efendi'nin yerine 16 Cemâziyelev-

vel 1202 (23 Şubat 1788) tarihinde şeyhülislâm oldu (Sarcaoğlu, s. 124; Danişmend ve Uzunçarşılı bu tarihi 26 Cemâziyelevvel olarak kaydeder). I. Abdülhamid bir yazısında onun bu makama son derece lâyık olduğunu, ömrü boyunca fetva görevinde kalmasının uygun bulunduğunu ifade etmiştir (a.g.e., s. 124). Sadrazam Koca Yûsuf Paşa da edep ve ifetine büyük saygı duymakta olduğunu belirtmiştir. Yine I. Abdülhamid sık sık onunla bir araya gelerek çeşitli devlet işlerini görüşürdü. Şeyhülislâmın 1201 (1787) Osmanlı-Rus savaşları sırasındaki para darlığı sebebiyle bedeli karşılığı altın ve gümüş eşyaların darphâneye gönderilmesi kararı uyarınca bu tür eşyalarını teslim eden ve karşılığını da almayı hazineye başışlayan grup içinde yer aldığı bilinmektedir. Ramazan 1203'te (Haziran 1789) kadıların görev yerlerine bizzat gitmeleri ve hiç kimseye imtihansız mansıp verilmemesi kararı padişahın da hazır bulunduğu toplantıda alınmıştır. Ayrıca I. Abdülhamid'in gazi unvanını hak kazanmasıyla ilgili fetvayı da o hazırlamış, bu münasebetle kendisine padişah tarafından bir konak başışlanmıştır.

Mehmed Kâmil Efendi'nin durumu I. Abdülhamid'in 11 Receb 1203'te (7 Nisan 1789) vefatının ardından sarsıldı. Yeni padişah III. Selim onu hemen görevden almadı. Bir süre sonra girişeceği reformların önündeki engelleri kaldırmak için eski kadroları tasfiye etmeye başladı ve İncirli Köşkü'nde düzenlediği bir meşveret toplantısının ardından bazı kararlarına itiraz ettikleri gerekçesiyle sadâret kaymakamı Sâlih

Mehmed Kâmil Efendi'nin imzasını taşıyan bir fetvası
(*İlmiyye Salnâmesi*, s. 561)

Mehmed Kâmil Efendi'nin mührünü taşıyan bir fetvası
(*İlmiyye Salnâmesi*, s. 562)

Paşa ile birlikte onu da azletti (27 Zilkade 1203/19 Ağustos 1789). Azlinin sebebi padişahın yenilik fikirlerini kolay hazmedemeyecek bir şahsiyet olmasına bağlanır. Hamîdîzâde Mustafa Efendi'nin şeyhülislâmılığı zamanında (1789-1791) İstanbul'da bulunan eski şeyhülislâmlardan her birinin ve ulemâdan pek çoğundan çeşitli yerlere, bu arada arpalıklarına gönderildiği bir dönemde Keşan'a sürüldüyse de Mekkî Efendi'nin ikinci defa şeyhülislâm olmasıyla bazıları gibi Kâmil Efendi'nin de İstanbul'da kalmasına izin verildi. Hayatının geri kalan kısmını Üsküdar'daki evinde geçiren Mehmed Kâmil Efendi burada vefat etti. "Kıldı Kâmil Efendi buldu makâm" mısrayla ölümüne tarih düşürülmüştür. I. Abdülhamid ve III. Selim dönemlerinde bir buçuk yıl kadar şeyhülislâmlık yapan Kâmil Efendi'nin herhangi bir eseri tesbit edilememiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Taylesanizâde Hâfız Abdullah Efendi Tarihi: *İstanbul'un Uzun Dört Yılı* (haz. Feridun M. Emecen), İstanbul 2003, s. 259, 311-312, 391-392, 405-406, 427; Vâsîf, *Tarih* (İlgürel), s. 282, 349; *Devhatü'l-meşâyih*, s. 113-114; *İlmiyye Salnâmesi*, s. 560-562; Danişmend, *Kronoloji*², V, 147; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, IV/1, s. 598; IV/2, s. 506-507, 511; Fikret Sarcaoğlu, *Kendi Kaleminden Bir Padişahın Portresi: Sultan I. Abdülhamid (1774-1789)*, İstanbul 2001, s. 113, 124, 156, 166.

ABDÜLKERİM ABDÜLKADİROĞLU